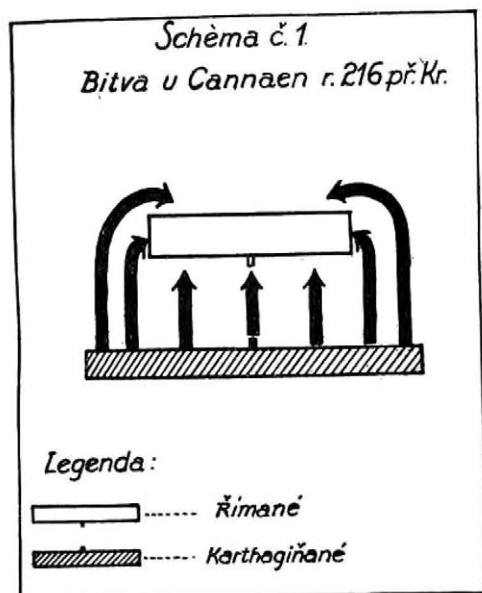

Použito článků a většiny náčrtů pplk. Edsona z dubnového čísla americké „Military Review“.

I. PODSTATA NĚMECKÉ VOJENSKÉ DOKTRINY.

Novověká pruská a po ní německá vojenská doktrína pro svádění bitev má vzor v klasické bitvě u Cannen r. 216 př. Kr. — viz schéma č. 1.

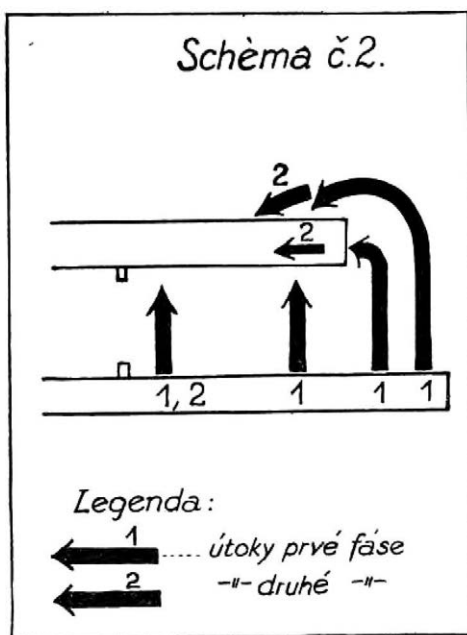
Tehdy za frontálního poutání protivníka byl proveden oboustranný obchvat jeho křídel a lehkými prvky napaden i jeho týl, takže došlo k úplnému obklíčení a zničení všech sil nepřítelových.

Vedoucí myšlenka této bitvy prolíná stále jak německou taktikou jednotek všech velikostí, tak i strategií německého hlavního velitelství.

Tam, kde pro nedostatek vlastních prostředků, nebo jiných příčin nelze provést oboustranný obchvat protivníka, Němci snaží se při frontálním poutání rozhodnouti bitvu rozdrčením jednoho křídla — viz schéma č. 2.

Za této operace křídlo při čelném poutání protivníkovy středu je rovněž napadáno nejdříve čelně, z boku a týlu. Ve druhé

fázi Němci snaží se „svinout“ ostatní část fronty útoky z boku a týlu, při čemž hledí zničit co nejvíce nepřátelských sil. Typickým příkladem takové operace je Schlieffenův plán pro začátek války v r. 1914 ve Francii.

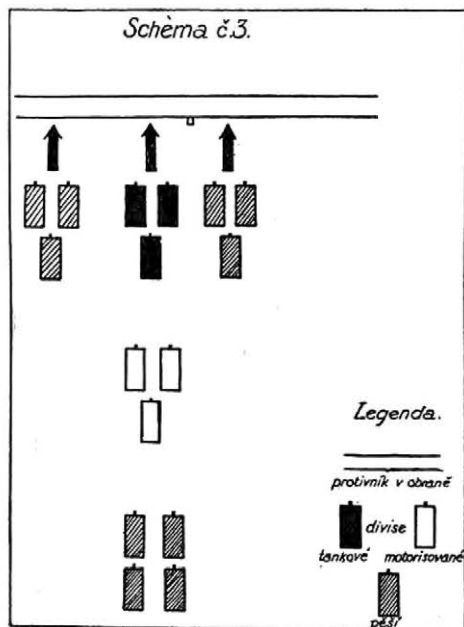
Při souvislých frontách, které se opírají o velké přírodní překážky, nebo neutrální státy, němečtí vojevůdci se snaží nejdříve průrazem protivníkovy fronty vytvořit si křídla jeho sil pro provedení manévru podle schématu č. 1 neb 2. Při první alternativě jsou prováděny průrazy dva, což přirozeně vyžaduje větších prostředků. Při druhé možnosti jediný průraz směřuje k neutrálnímu státu, nebo přírodní překážce, což obě zamezuje únik protivníkových sil a vystavuje je úplnému obklíčení a zničení.

V nynější válce Němci pro průraz používají technického výrazu „klín“ (Keil) a pro obklíčování nepřítele dvěma spojujícími se klíny slova „kotel“ (Kessel).*)

*) Co nyní Němcům umožňuje provádění klínů rozvedl jsem podrobněji ve svých kapitolách „O podstatě nynější války“, které v dubnu vydaly „Naše Noviny“.

II. TECHNIKA PROVÁDĚNÍ KLÍNŮ A KOTLE.

(1) Němci provádí hluboký průraz — klín — protivníkovy fronty tankovými jednotkami za vydatné pomoci letectva, motorisovaných a pěších divísi — viz schéma č. 3.

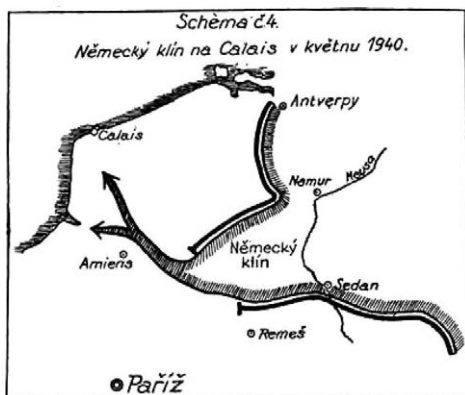

Letectvo musí zajistiti při tom nadvládu nad bojištěm, aby vlastní letecký průzkum mohl zjistiti jak rozložení nepřítele na frontě, tak hlavně účelnění jeho záloh alespoň do hloubky 300 km. Nato musí bombardováním izolovati vyhlédnutá místa pro průraz od jakýchkoliv posil z týlu, aby mohl býti proveden rychlý průraz fronty. Pronikání tankových jednotek k rychlému vytvoření klínu podporují bombardéři střemhlav, kteří tvoří jakési doprovodné dělostřelectvo tanků. Kromě toho letectvo bombardováním nepřátelských záloh zdržuje jejich zasazení. Soustřeďuje se zvláště na tankové jednotky, aby získalo čas vlastním silám zničení obklíčené části protivníkovy, neb umožnilo organisování vlastní obrany proti nepřátelským protiútokům.

Tankové divise za pomoci divísi pěších prorazí nepřátelskou obranu na frontě, nejméně tak úzké, aby nepřátelská protitanková děla nemohla rušiti hladký průjezd tanků a aby nepř. kulomety nevadily pěchotě na autech. Tankové divise snaží se pronik-

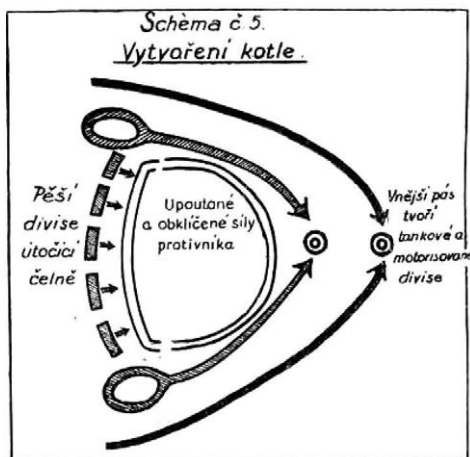
nouti co nejrychleji a co nejhluběji do nepřátelské sestavy, sledovány divísemi motorisovanými pro zajištění úspěchu tanků. Pěší divise napadají křídla nepřítele čelně, z boku a týlu — podle schematu č. 2 — a snaží se „svinutím“ fronty rozšířit průraz a ničit nepřítele.

Typický příklad pro strategický jediný klín je německý průraz na Meuse r. 1940 končící dunkerskou evakuací, kde Němci vyřadili na 55 spojeneckých divísi ze 122, t.j. téměř 45% sil — viz schéma č. 4.

Nato po dunkerské operaci ve Francii došlo k provedení původní koncepce Schlieffenova plánu. Za čelného tlaku poměrně málo hluboké německé klíny opotřebovaly francouzskou armádu tak, že pod úhroząu přitlačení ke Švýcarsku kapitulovala.

(2) Němci v SSSR pro tamní velmi širokou frontu spojovali dva a někdy i tři klíny a vytvářeli jeden neb dva kotle za účelem

rychlého ničení sovětských sil. Montování a provádění kotle se dělo všeobecně podle schématu č. 5.

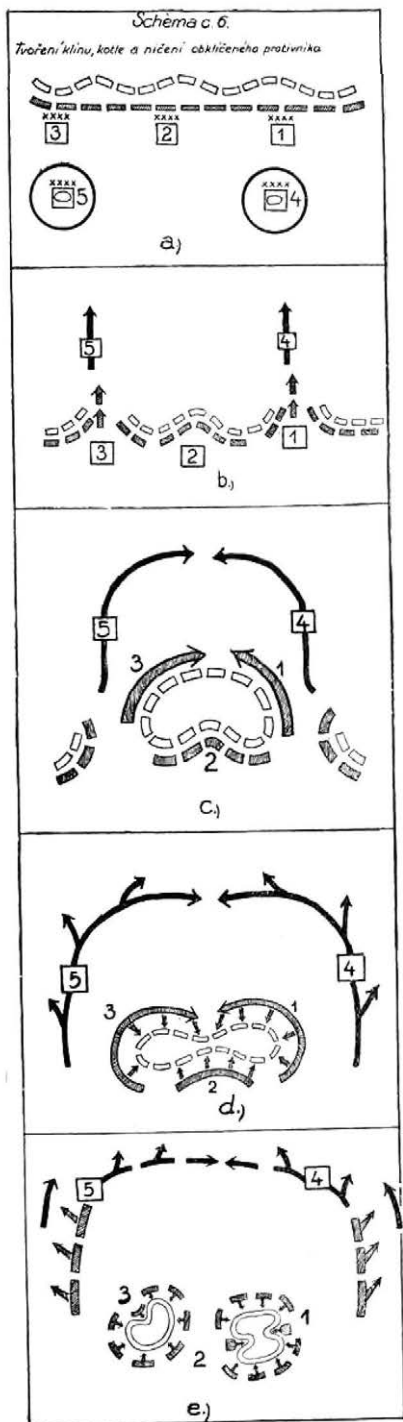
Podstata kotle spočívá v čelném napadení i upoutání nepřítele na dvou klínech od sebe značně vzdálených, které se spojí hluboko v nepřátelském týlu. Protivník poutaný čelně je tím úplně obklopen v „koti“ a vystaven postupnému ničení. Je žádoucí, aby čelně bylo upoutáno co nejvíce sil a ke spojení klínů došlo co nejloubeji tak, aby do kotle dostalo se co nejvíce sil protivníkových. Vedoucí myšlenka kotle je velmi jednoduchá. Velmi nesnadno jest ji však provést, neboť vyžaduje přesnou spolupráci všech zbraní a jednotek a činí velké nároky na velitele, jejich štáby i vojska včetně služeb.

Schéma č. 6 znázorňuje schematicky postupné vytváření kotle. V situaci a.) tři modré armády jsou v dotyku se silami protivníka. V týlu modrých armád jsou dvě tankové armády (4, 5), sestávající z divísi tankových a motorisovaných. Všechny tři armády, jsoucí v dotyku, zahájí útok, při čemž armáda střední (2) pouze poutá. Křídelní místa vyhlédnutého průrazu jsou od sebe vzdálena 300 až 500 km.

Do zeslabené obrany protivníkovy modré velení zasadí v křídelních kapsách tankové armády, při čemž pěší armády vydělují pěší divise na křídle průrazu pro svinování fronty—viz situaci b.). Tankové armády rychle pronikají, nejdříve divise tankové, za nimi motorisované, v zápětí sledovány divisemi pěšími původních čelních armád, aby provedly obklíčení sil nepřátelských, poutaných čelním útokem hlavně 2. armády. Po spojení klínů tankových armád dochází i ke spojení vnitřnímu pěších divísi — viz situaci c.) —, čímž obklíčení je dokončeno. Při tom vnitřní kruh divísi pěších je zajišťován vnějším kruhem tankových armád před nepřátelskými protiútoky.

Tak čelní útok celé druhé armády a části obou armád křídelních může přivodit obklíčení značných sil protivníka, snad až dvou armád.

Pro rychlé ničení obklíčených sil je žádoucí pečlivý výběr cílů a to jak pro klíny, tak i pro vnitřní obklíčení. Ničení v kotli provádí se nejdříve zmenšováním manévrového prostoru kotle — viz situaci ad d.) — dále rozdělováním obklíčených sil na menší skupiny, jež pak zbaveny letecké podpory a zásobování hlavně střelivem jsou ničeny po částech — viz situaci ad e.) — hlavně za převahy dělostřelecké palby.

č. 6/42
Tankové armády chrání kotel tak dlouho, až jsou v něm hlavní síly odporcovy zničeny a uvolněné vlastní jednotky mohou převzít zajišťování dosud bojujících jednotek kotle. Uvolňované jednotky tankové ihned zahajují pronásledování těch protivnickových sil, které vyvázly z kotle a využívají celkového seslabení protivnickovy sestavy k největšímu proniknutí do jeho týlu.

Doba trvání celé operace od jejího zahájení až po pronásledování tankovými armádami může trvat od jednoho týdne až do jednoho měsíce. Je velmi žádoucí, aby za nejkratší čas bylo docíleno obklíčení, t.j. uzavření kotle.

Doba trvání ničení sil v kotli závisí na jich počtu, odolnosti a podstatně i zásobách střeliva.

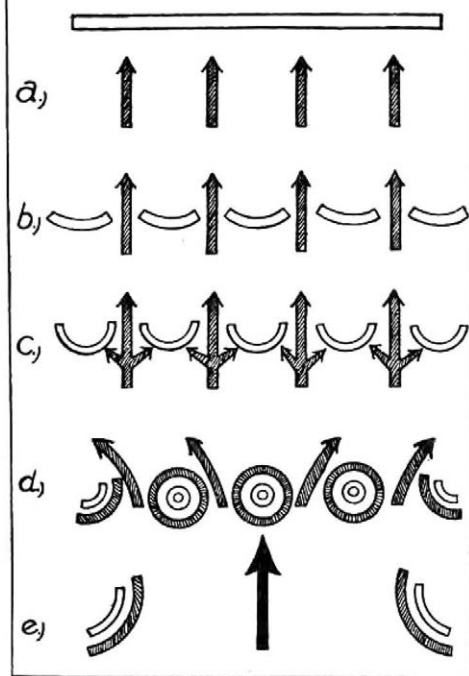
Čelné prvky útočících tankových divisí často proniknou do protivnickova týlu bez bočního zajištění a daleko od svých hlavních sil. Podobně i čelné divise tankové velmi se vzdálí od hlavních sil tankové armády. Hlavní síly tankové divise i armády musí mít boční zajištění, provedené až již vlastními jednotkami neb přírodní překážkou. Při tom je zvláště žádoucí mít dobře zajištěn vnější bok. Využití k tomu přírodních překážek velmi pomáhá celé operaci.

Povětrnostní podmínky jsou též velmi důležité pro zdar operace. Přípravy pro ni musí počítat se změnou počasí jakož i jejím vlivem na přírodní překážky. Němci u Gomelu a Brijansku použili jezdecké divise a bohatého mostového materiálu, aby překonali tamní terenní překážky.

K vytvoření průlomů v nepřátelské sestavě pro pronikání klínů Němci v SSSR v pozdějších operacích používali též jiného schématu než udáno pod č. 3. Důvodem pro změnu bylo šetření pancéřových divisí. Proto pověřili vytvořením průrazu protivnickovy fronty divise pěší, kterých měli dostatek, a omezený počet divisí tankových využili především pro rychlé a ekonomické ničení otřesené obrany Rudé armády, aby co nejvíce jejich jednotek bylo vyřazeno z boje.

Tento nový systém — viz schéma č. 7 — pozůstává v tom, že každá pěší divise útočí na velmi úzké frontě a provádí sama neb ve spojení se sousední divisí průlom protivnickovy obrany (situace b.), obchvácuje pak křídla částí odporcových (situace c.), obklíčuje je (situace d.), ničí je a do mezery takto vytvořené více pěšími divisemi jsou teprve zasazovány divise tankové armády, aby provedly klín a kotle.

Schéma č. 7.
Tvoření průrazu fronty pro klín.

Zde při začátku operace dochází k celé řadě obklíčení jednotek prvního sledu a k jich postupnému ničení. Protivník svými zálohami snaží se vysvobodit obklíčené. Ty jsou rovněž obklíčovány a tak jsou vyčerpávány místní armádní zálohy včetně jednotek tankových. Proto pozdější zasazení tankových armád nesetkává se s tak početnými zálohami protivníka a rychleji může pronikati do jeho týlu, zejména jsou-li tankové jednotky protivnickovy silně poutány.

Při odrážení protiútoků německé útočící jednotky dostávají se často samy do situace, že jsou obklíčeny. V tom případě snaží se Němci protivníka po částech zničit, nebo odrazit a při jeho přesile bránit se na místě a čekat na vysvobození svými sousedy. Obklíčování však žádná strana obvykle neprovádí souvislým řetězem pěchoty učleněným do hloubky, nýbrž skupinami složenými ze všech druhů zbraní. Skupiny operují na důležitých směrech a právě jejich součinnosti dochází k dalšímu rozdělování protivnickových sil a jejich postupnému ničení.

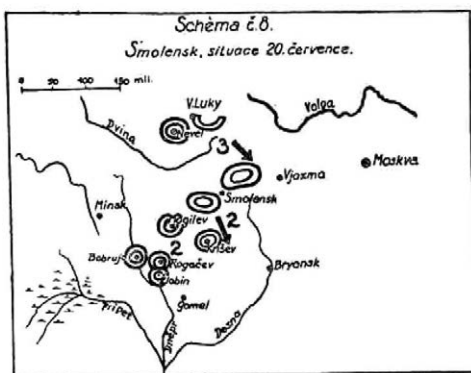
Nepřátelské síly, s nimiž se střetne hlavní

2. 6/42

jádro tankové armády, jsou nejčastěji pomínuty, nebo zadrženy, aby se neztrácel čas pro dosažení cíle dotyčného dne. Obklíčení a zničení zadržného protivníka je svěřováno zadnějším sledům. Jediné, jde - li o silného protivníka, schopného ohrozit hlavní operaci, musí se postarat hlavní síly alespoň o jeho neutralisaci.

Postupující jednotky tankové armády pronikají předvídaným prostorem. Při tom různé proudy postupují buď za sebou v určitých vzdálenostech po jedné ose, neb na více osách vedle sebe. Podřízenost jednotlivých proudů je velmi měnivá.

Často mění se i úkol proudů. Jednou táž jednotka tvoří předvoj, v zápětí bočný voj, za nedlouhou třeba zadní voj, nebo útočnou skupinu, podle toho, jak se mění situace na bojišti. Tím, že jednotky tankové a motorizované jsou velmi pohyblivé, lehce se přizpůsobují různým druhům operací.

srpna, po zdolání četných ruských odporů Němci hlásili 300.000 zajatců, na 3000 tanků, stejný počet děl a na 1000 letounů. Bitevní linie byla uváděna jako stále se měnící bojová sestava od Velikých Luk k Pínským močálům v celkové délce 700 km. Ačkoliv čísla o kořisti mají v sobě mnoho propagačního, lze si z uvedeného prostoru učiniti představu o rozlehlosti bojiště a povšechný obraz o průběhu zápasu.

Operace klinu a kotle proti odolným protivníkovi jsou velmi vysilující, ale rozhodující v získání prostoru. Jestliže vyšší velení správně vystihne situaci a provede vhodná opatření pro zajištění úspěchu, může býti docíleno katastrofy obklíčeného protivníka, při čemž ztráty na materiálu mohou státi se citelnější než na lidech. Rychlé vyřazení velkého počtu zbraní odporových může válku podstatně zkrátit a tak celkově ušetřit oběti na životech, morálce a majetku, jež jsou nutny při delší vyčerpávající válce.

Kromě toho při větší pohyblivosti, lepší výzbroji, vyšší morálce a lepším velení na všech velitelských stupních, může i početně slabší útočník při použití klinu a kotle se slabit na konec protivníka zničením větší části jeho sil.

Naopak každé nesprávné hodnocení situace, každé nedopatření v činnosti štábů, každé přerušení komunikací nebo zásobování může způsobit nezdar operace, což se může odrazit i katastrofálně u útočníka, jehož obklíčující jednotky mohou být odříznuty, obklíčeny a zničeny. Zde v nejvyšší míře je významnou skutečností, že velitel, nařizující podobnou operaci, musí počítat i s rizikem nezdaru. Velitel vůbec musí předvídat nepřátelský protiútok s úkolem rozdělit jeho proudy a ničit je po částech. Je třeba předvídat odvážně, ne však ukvapeně. Hlavní při tom je logická soudnost a smysl pro vystižení

III. TYPICKÝ PRAKTICKÝ PŘÍKLAD KLÍNU A KOTLE V OPERACI U SMOLENSKA.

Bitva v prostoru Smolenska je školním příkladem četných měnicích se situací při provádění klinu a kotle. Došlo k ní po předcházejícím dvojitém kotli u Minsku a Bialostoku a je líčena takto:

Prováděly se tam všechny představitelné druhy operací. Střetný boj, plánovitý útok, dobývání polních a zdolávání permanentních opevnění i násilné přechody vodních toků byly jen některé z prováděných operací. Útok často náhle byl přerušen pro vedení obrany. Čelné, bočné a obklíčovací pohyby, stále silnější či slabší, tlačily na sovětské síly se všech stran. Asi 250 km počáteční široká fronta zdála se býti rozpadlá na řadu samostatných bojů na sobě nezávislých.

To nebyla žádná bitevní linie, nýbrž bitevní prostor. Dne 20. července Němci opanovali hlavní část Smolenska a jednotky Rudé armády byly tak rozděleny ve dvě obklíčené skupiny, východně a západně města. Asi tucet podobně prudkých bitev probíhal v blízkosti; z nich některé jsou zachyceny na schématu č. 8. Jisté některé z nich jsou obklíčené ruské jednotky. Není však podrobností o těchto místech. Řada měst změnila několikrát držitele.

Je jisté, že konečný výsledek takové spletité bitvy závisí na průběhu na sobě nezávislých místních bitev. Fysické, morální a vojenské vlastnosti vojáků a velitelů obou stran jsou zde rozhodujícími činiteli. Dne 6.

situace. Kromě toho podřízení velitelé musí projevovat rychle vhodnou iniciativu odpovídající průběhu boje v rámci všeobecné vůdčí myšlenky celkové operace. Stálá činnost, pohotovost a energie je žádoucí, jak od jednotek tak i velitelů při provádění klínů a kotle.

Je pochopitelné, že při operacích takového rozsahu, jak co do vzdáleností tak i počtu vojsk, jsou neobyčejně obtížné zásobovací problémy. Znesnadňují je výkyvy bojů, střídání útoků s protiútoky, jakož i obklíčování s obranou. Při řešení tohoto problému musí být pamatováno, že při průrazu na širší frontě bude jistý počet komunikací provozu schopných. V případě omezené sítě komunikační musí být uspokojeny zásobovací potřeby, jakmile přejdou tankové a motorisované divise. Všechny jednotky, zdržující se na komunikacích musí udržovat na nich takový pořádek, aby při tom mohly se dít zásobovací přesuny — pokud ovšem povaha komunikací to dovoluje, zejména u jednotek pěších. Výjimečně provede se zásobování letouny. Silniční a zásobovací orgány musí být připraveny čelit nenadálým a podstatným změnám situace.

IV. NĚMECKÁ ORGANISACE RUSKÉ FRONTY.

Povšechným vylíčením průběhu některých hlavních německých operací s užitím klínů a kotle lze pravděpodobně vystihnouti podstatu některých situací na ruském bojišti. Pro snadnější porozumění operací je nutno předem připomenout německou organizaci ruské fronty. Všeobecně obě strany, jak Němci tak i Rusové, rozdělili celou frontu na tři hlavní úseky, severní, střední a jižní. Na každém je nasazena skupina (armád), pozůstávající ze 2 až 3 armád. V r. 1941 první operace byly vedeny všeobecně směrem na Leningrad, Moskvu a Charkov. Němcům veleli von Löb, von Bock a von Rundstedt. Jím čelili maršálkové Vorošilov, Timošenko a Buděný.

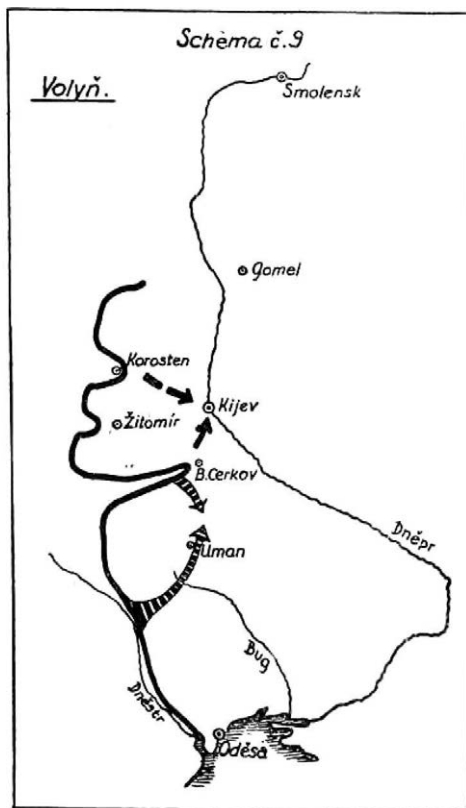
Podle německých pramenů na počátku na ruské frontě Němci použili, mimo Finsko, celkem 203 divízi, z nich 40 bylo původně všeobecnou zálohou HVOA a ostatní rozděleny na 3 armádní skupiny. Celkem bylo utvořeno z pěších divízi 8 armád, z tankových a motorisovaných divízi 5 armád tankových. Každá armáda pěší měla 15 pěších divízi, vyjma 6., jež pozůstávala z 18 divízi. Dle toho v 8 armádách bylo 123 divízi ($7 \times 15 + 18$) pěších. Každá tanková armáda pozůstávala

ze 4 divízi tankových a 4 motorisovaných, což při pěti činí celkem 40 divízi ($123 + 40$ tank. + 40 HVOA činí 203 divise). Kromě toho byla ještě jedna jezdecká divise (z Vých. Prus), která jediná nebyla přeměněna na pancéřovou a byla zasazena v srpnu u Gomelu a v září u Brijansku.

Nejsilnější německou skupinou armád byla střední, pozůstávající ze 3 armád pěších divízi a ze 3 armád tankových. Někdy však ze skupiny armád některá armáda účastnila se operací jiné skupiny armád, jako na př. u Kijeva a Vjazmy. Účelem takové výpomoci bylo rozdrtit slabinu křídel sovětských armádních skupin.

VOLYN.

Na začátku srpna jižní německá skupina armád po těžkých bojích zatlačila Rudou armádu všeobecně na původní sovětské hranice na Volyni a na řece Dněstru. Německé velení pro proniknutí na Kijev namontovalo operaci k vytvoření kotle západně Kijeva —

č. 6/42

viz její schéma č. 9 — všeobecně podle vzoru uvedeného ve schématu č. 6.

Ve směru Žitomír—Kijev poutala čelní skupina, zatím co severní klín měl prorazit přes Korosten na Kijev, kde se měl spojit s jižním klínem vyrazejícím jižně Berdičeva přes Bilou Cerkov. Rudá armáda však severní klín brzy zastavila, zatím co jižní klín podařilo se zadržet až v prostoru Bílé Cerkvy.

Když německé velení po několikadenních bojích vidělo, že jeho původní plán je neproveditelný, namontovalo rychle novou operaci. Ze severního klínu přesunulo část tankových jednotek dále na jih na Dněstr, odkud pak vyrazil třetí klín přes Dněstr a Bug na Uman, kam byl náhle orientován i druhý klín od Bílé Cerkvy. Teprve touto operací Němci přinutili Rusy vyklidit obranu na celém Dněstru a Bugu, což mělo v zápětí proniknutí Němců na celý západní břeh řeky Dněpru — vyjma malé předmostí u Kijeva.

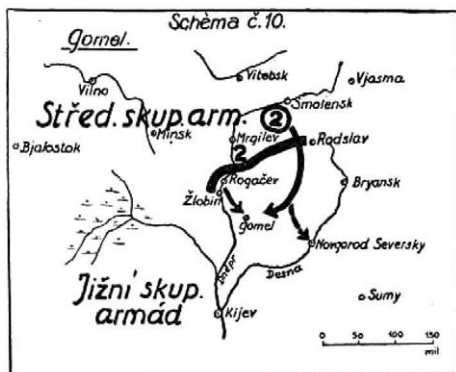
GOMEL.

V Bitvě u Smolenska hlavní směr útoku německé střední skupiny armád byl východ, t. j. na Moskvu. Překvapení je vždy hlavní německou snahou. Armády této skupiny na severu a ve středu přešly do obrany na dobu 6 týdnů, odražejíce při tom sovětské protiútoky směřující k znovudobytí Smolenska. Němci tvrdí, že útoky Rudé armády se nezdařily proto, že byly vedeny na příliš široké frontě a na rozhodující místa nebylo soustředěno dostatek prostředků.

Za této situace Pinské močály tvořily dál přirozenou překážku, která oddělovala střední skupinu armád od jižní i když střední opanovala prostor Smolensk a jižní blížila se k Dněpru. Rokádní přesuny mezi uvedenými skupinami armád nebyly možné a proto německé velení namontovalo operaci směřující k součinnosti v předu.

Od střední skupiny armád náhle 2. armáda von Weicha, která byla na jižním křídle skupiny, vyrazila k útoku dne 12. srpna směrem jižním — viz schéma č. 10. Útočná šířka fronty činila asi 200 km, od Rodslavě po Rogožev, s hlavním úsilím na západě. Na začátku opanován Rogožev a Žlobin, zatím co 2. tanková gen. Guderiana pronikla u Rodslavu na jih — na Gomel, kam míří též záp. křídlo 2. armády.

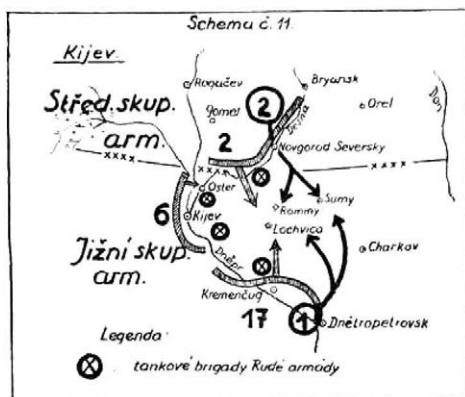
Němci opanovali Gomel 19. srpna, t. j. za týden po vyrazení klínů. Guderian využil ihned úspěchu směrem na Novgorod Se-

verský, aby až na řece Desně zajišťoval vyčištění kotle sev. Gomelu.

KIJEV.

Po výše uvedenou operaci Rudá armáda bránila řeku Desnu a Dněpr s kijevským předmostím na západě. Při soutoku obou řek fronta tvořila tupý úhel — viz schéma č. 11.

Dne 31. srpna 17. armáda von Stülpnagla provedla násilný přechod Dněpru v prostoru Kremenčugu. 9. září 2. tanková armáda gen. Guderiana vyrazila k vytvoření klínu z prostoru Novgorod Severský směrem na Sumy za současného tlaku 2. armády von Weicha, který poutal směrem na Lochvien. Nazítří 1. tanková armáda von Kleista vyrazila z kremenčugského předmostí směrem na Sumy, aby vytvořila jižní klín, při čemž 17. armáda směřovala s hlavním úsilím na Lochvien. Je jasné, že právě výběžek fronty u soutoku Desny s Dněprem umožňoval přímý tlak armád k vytvoření klínu a kotle beze změny směru armád.

č. 6/42

V tom případě je to školní příklad, kde armády pěších divisí tvoří vnitřní obkličení, zatím co tankové armády tuto operaci chrání vnějším obkličováním kotle. Čelného útoku účastnila se též 6. armáda gen. von Reichenaua, která 15. srpna zahájila útok s hlavním úsilím na svém severním křídle v prostoru Oster, když den před tím se spojily klíny tankových armád u Romny. Podle toho pro spojení klínů bylo třeba u severního sedmi dní pro operaci do hloubky 170 km, zatím co u jižního jen šesti dní do hloubky 220 km.

Při této operaci hlavní německý nápor pronikl do míst, kde Rusové ve svém týlu připravovali si další ústupové posice, kterých však vývojem operací využívali Němci, když jednotky Rudé armády probíjely si cestu z kotle.

Němci tvdí, že za této operace zničili 4 sovětské armády a vzali 665.000 zajatců, což je zase zřejmě propagační číslo.

Celá operace byla umožněna kooperací dvou armád — jedné tankové a jedné z pěších divisí — od střední skupiny armád s jižní skupinou armád, aby byla zdolána sovětská obrana na středním a dolním Dněpru, resp. celého jižního křídla Rudé armády.

VJASMA—BRIJANSK.

Již dne 16. září, kdy bitva u Kijeva dosahovala vrcholu, gen. Guderian obdržel rozkaz pro přípravu další operace. Dne 26. září bylo provedeno již přeskupení armád, jak je udává schéma č. 12.

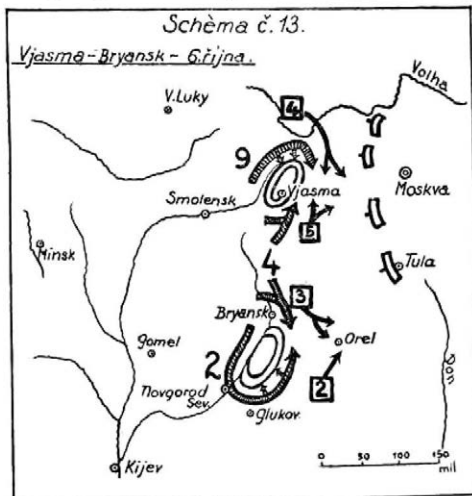
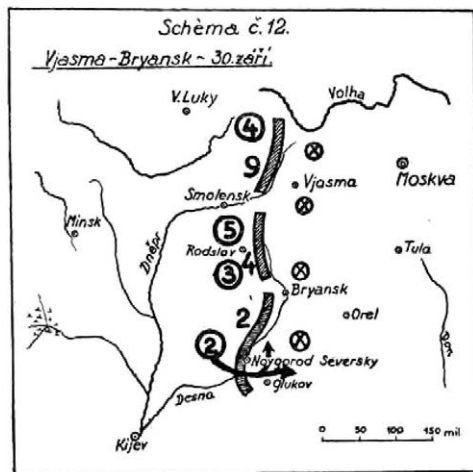
Tři pěší armády střední skupiny armád byly zasazeny na frontě asi 600 km, za nimi

shromážděny 4 tankové armády. V prostoru Vjasmy a Brijansku byly zjištěny početnější sovětské jednotky s poměrně slabými spojujícími je silami.

Dne 30. září vyrazila 2. tanková armáda k útoku s hlavními silami mezi Glukovem a Novgorodem směrem na jihovýchod. První den vytvořila klín hluboký skoro 40 km. Část jednotek této armády zamířila brzy na severozápad. Druhého dne ve směru na Orel postoupeno dalších asi 40 km. Třetí den útoku 2. tankové armády vyrazil útok 4. pěší armády a prorazil na široké frontě. Tankové armády 3. a 5. byly nasazeny do mezery vytvořené 4. pěší armádou, aby vytvořily klíny, zatím co 2. pěší armáda poutala čelně v prostoru Brijansk a 9. pěší armáda u Vjasmy.

Dále na Orel pronikal klín 2. tankové armády, zatím co na severu vyrazila 4. tanková armáda, přesunutá sem od severní skupiny armád, aby vytvořila čtvrtý klín. V dalším 3. tanková armáda proniká na Orel, čehož využívá severní křídlo 2. pěší armády k obchvatu sovětské fronty v prostoru Brijansk. Při tom 4. pěší armáda soustřeďuje část svých sil na sever k obchvácení sovětských sil jižně Vjasmy a druhou částí svých jednotek podporuje obchvat u Brijanska. Tankové armády 4. a 5. spojují své klíny východně Vjasmy za obchvatu 9. pěší armády sovětských jednotek severně Vjasmy. Dne 5. října došlo k spojení obou klínů, t. j. za 4 dny po jich vyrazení.

6. října část jednotek 2. tankové armády mění náhle směr na západ a útočí do týlu obhájců prostoru Brijanska z východu, čímž

č. 6/42

uzavírá brijanský kotel, t.j. za 7 dní. Tento kotel měřil asi 150 km délky a asi 50 km šířky. Kotel u Vjasmy byl sice menší, ale bylo tam asi více sovětských sil. Tehdejší situaci udává schéma č. 13.

V obou místech byla řada bitev zuřících na prostoru asi 700 km dlouhém a asi 300 km hlubokém.

Teprve kolem 18. října, t.j. skoro za 3 týdny po zahájení operací, byly zničeny poslední jednotky Rudé armády, které podle Němců měly patřit k pěti různým armádám. Německé údaje o kořisti byly enormní, počet zajatců 700.000 z této operace je zase velmi propagační. Přes to operace svou rozlohou a účastí 78 německých divízi z 80% tankových německých jednotek patří mezi největší bitvy této války.

Německé tankové armády po směně při zajišťování kotlu divisemi pěšími, zahájily pronásledování sovětských sil, které bylo zastaveno až na připravené obraně Moskvy. Hlavní obranná posice Moskvy — jak ukazuje schéma č. 14 — táhla se od horního

německé útoky vyšly na prázdno. Tím ztroskotat německý pokus o vytvoření kotle charkovského.

OBRANA RUDÉ ARMÁDY PROTI KLÍNŮM A KOTLÍ.

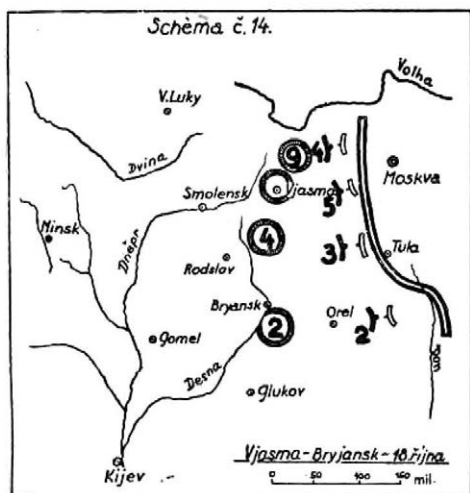
Proč Němci měli v SSSR téměř po celý rok 1941 úspěchy, rozvedl jsem podrobně ve svých kapitolách „O podstatě nynější války“, které vydaly v dubnu t. r. „Naše Noviny“; zde omezují se jen na pouhé konstatování, že německá zpravodajská služba zjistila, že Rudá armáda bude přezbrojena moderním válečným materiálem „hlavně tanky a letouny“ až v roce 1942. Chce - li Německo jednou napadnouti SSSR, naskytá se proto velmi výhodná příležitost ještě v r. 1941, kdežto útok později neměl by již takovou vyhlídku na úspěch, protože Němci neměli by již takový náskok v moderní výzbroji.

Proč se Němcům nepovedlo s lepší výzbrojí porazit Rudou armádu, rozvedl jsem rovněž ve své výše uvedeně knížce. Zde zase se omezují na pouhé zjištění hlavních příčin a to: důkladná sovětská mírová příprava na válku, vysoká morálka Rudé armády a loďstva jakož i veškerého obyvatelstva SSSR, velká rozlehlost státu, výtečné vojenské velení a hlavně stejná vojenská doktrína a z toho plynoucí výzbroj i organizace Rudé armády, jako mají Němci.

Tím, že Rudá armáda znala důležitost útoku masy tanků, připravovala se již v míru velmi pečlivě, jak jim čelit. Za operací rychle zdokonalovala své obranné prostředky proti německým tankům. Ty pozůstávaly ve zpoždování pronikání německých tanků jednak různými druhy odporů na místě, jednak taktickými protiúderů velkých tankových jednotek.

Zvolnění rychlosti pronikajících německých klínů, Rudá armáda prováděla především hlubokým členěním obrany. Pro obranu byla tvořena samostatná střediska odporu do velmi značné hloubky fronty. Střediska odporu byla budována na přirozených překážkách proti útočné vzbě, nebo takové překážky byly vytvořeny uměle. Střediska byla vybavena četnými protitankovými děly pro obranu na všechny strany. Kromě toho bylo užíváno rozsáhlých minových polí a pro boj zblízka proti tankům protitankové pušky a hlavně lahvi se zápalnou kapalinou.

Za pozdějších operací Rudá armáda používala protitankových děl v letounu. Tento prostředek je velmi výhodný, neboť umožňuje rychlé soustředění těchto obranných

toku Volgy asi 75 km západně Moskvy přes Tulu na horní Don, při čemž bylo hojně použito vodních toků i menších jako protitankových překážek. Byla zajištěna krycí posice.

Zároveň s operací u Brijansku a Vjasmy Němci namontovali operaci k vytvoření klínů a kotle u Charkova. Rusové však, poučení předcházejícími operacemi, jakmile klíny začaly pronikat hlouběji, rychle ze středu fronty stáhli své jednotky a tak za ztrátu terénu zachránili své jednotky, čímž

prostředků téměř okamžitě v místě, kde se projeví nebezpečí nepřátelských tanků. Předpokládá však, že protitankové letouny nebudou napadány nepřátelským letectvem a že nepřítel neovládne vzduchu.

Nejvýhodnější taktický prostředek proti klínům jsou ovšem zase jen tankové jednotky. Ty mohou výhodně napadat a ničit nepřátelské tanky a proti přesile alespoň se snažit oddělit nepřátelské tanky od motorisované pěchoty a tuto od pěších divisí. V krajním případě mohou napomáhat vlastním obklíčeným jednotkám prorazití svírající nepřátelský kruh a pomoci jim uniknout před zničením. Ovšem operace tankových jednotek Rudé armády byly podstatně ovlivňovány jakostí ruských tanků a jejich množstvím. Sovětský válečný průmysl, nedotčený operacemi, horečně urychloval výrobu všeho moderního válečného materiálu, čímž výzbroj Rudé armády po stránce jakostní ku konci roku 1941 podstatně se zlepšovala. Kromě toho začaly docházet ve větším množství dodávky takového materiálu od spojenců, zejména z Vel. Británie. A tak za zlepšené protitankové obrany Rudé armády zahájili Němci operaci, mající za účel vytvořit „moskevský kotlík“. Ten měl opanovat Moskvu a zničit velkou část Rudé armády, aby SSSR přestal existovat jako vojenská velmoc. Tímto úspěchem měl být vyřazen v podstatě Sovětský svaz z války a Němcům otevřena cesta do Indie, Afriky a Austrálie k usnadnění konečné porážky Britského impéria a k získání světové nadvlády Německa.

MOSKVA.

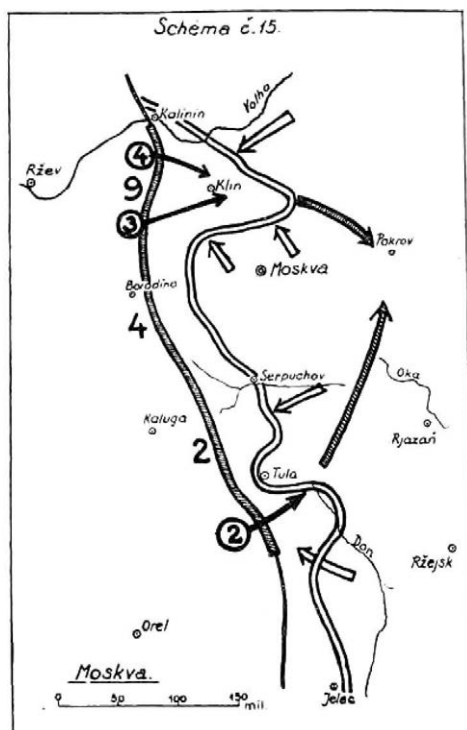
Dne 16. listopadu Němci zahájili rozhodné akce k vytvoření moskevského kotlíka a to všeobecně v té sestavě, v jaké provedli předchozí operaci u Vjazmy a Brianksu, která byla vlastně prvou částí akce proti Moskvě. Všeobecné učenění udává schéma č. 15.

Severní klín byl orientován přes Kalinin a Klin na východ od Moskvy asi do prostoru Pokrov (80 km východně Moskvy); měly jej provést dvě tankové armády a to 4. a 3.

Jižní klín směřoval přes Tulu a Kolomnu rovněž asi na Pokrov; v tom směru pronikala 2. tanková armáda pod gen. Guderianem.

Čelné poutání prováděla hlavně armáda, bohatě vybavená zvláště hrubým a těžkým dělostřelectvem pro ničení opevnění.

Co se stalo s německou 5. tankovou armádou v této době, nemám zpráv.

Německé tankové divise, zeslabené předcházejícími boji, měly za této operace prorazit obranou Moskvu dlouho pečlivě připravovanou. Na základě předěslych operací velení Rudé armády rozpoznalo brzy vůdčí myšlenky nadcházejícího německého plánu a podle toho rozčlenilo své síly k obraně. Především silné zálohy byly soustředěny na křídlech moskevské fronty, se silnými jednotkami tankovými, které obdržely ve větším počtu moderní tanky, vyrobené sovětským průmyslem; rovněž z Vel. Británie došly britské tanky, které se později účastnily moskevské bitvy. Němci nemohli se zde spoléhat již na prvek překvapení a museli uplatnit především průraznost svých tanků. Ta však narážela na zdokonalenou protitankovou obranu Rudé armády a nepřízeň počasí.

V listopadu jsou již delší noci než dny. Pro rozhodující akce tanků je bezpodmínečně nutná spolupráce letectva, která za krátké denní doby nemohla být tak rozhodující jako dříve. Obránce za delších nocí mohl se lépe připravovat k obraně a překvapovat útočníka. Kromě toho špatné počasí i za dne znemožňovalo německou leteckou podporu, takže německé tanky byly často odkázány

6.6/42
jen samy na sebe. Nečekaně brzy přišla však i ruská zima. Sníh a mráz sťažovaly přesuny motorových vozidel, čímž trpělo i zásobování tanků. Tím vším byla velmi brzděna průraznost německých tankových divísi.

O podrobnostech této operace nemám zatím bližších zpráv, ale průběh a hlavně zakončení je všeobecně dobře známo.

Němci za tři týdny svých zuřivých útoků nevytvořili klínů tak hlubokých, aby se mohli spojit. Všeobecně všude postoupili, nejvíce ve směrech zamýšlených klínů. Když tanky nemohly prorazit na východ Moskvy, zaměřily přímo od severu na Moskvu. Tehdy na začátku prosince se zdálo, že moskevská obrana bude proražena na severu i na západě města, neboť Němci byli od Moskvy necelých 40 km. Nicméně včasné zásah záloh zdržel Němce, jimž včas nedošly posily, na rozvinutí jejich úspěchu. Tak krize moskevské obrany byla šťastně překonána.

Průběh zuřivých bojů, trvajících přes tři týdny, ukázal, že Němcům nezdaří se ani spojení klínu, ani čelný útok na město. Naopak dne 7. prosince Rudá armáda přešla sama do protiofensivy a napadla zejména obě německá exponovaná křídla.

Historickou zůstane odpověď gen. Guderiana, kterou dal 7. prosince za mrazivého večera veliteli 3. tankové divise na žádost o vyslání posily k vyproštění z obklíčení: „Zničte tanky. Ustupte pěšky na jih!“

Tento rozkaz znamenal, že nastal historický obrat na bojišti, že německý pokus o moskevský kotol ztroskotat a Rudá armáda zvítězila nad německými klíny. V zápětí následovaly další údery Rudé armády, které přinutily Němce k ústupu na celém moskevském bojišti. Dosud nepřemožená německá armáda dočkala se tak v této válce své velké porážky na zemi.

ZÁVĚR.

V nynější válce německá armáda varovala se velmi pečlivě všech chyb, kterých se dopustila v první válce světové. Jednou z minulých chyb byla malá průraznost a pohotovost německého hlavního velení za operací, projevená zejména v první bitvě na Marň. Operace proti SSSR v r. 1941 však ukazují na velkou pohotovost a rozhodnost německých vojevůdců a proto tím více vynikne duševní převaha vojevůdců Rudé armády, kteří s armádami huře vyzbrojeným i na konec porazili Němce.

Moskevská porážka Německa byla přivoděna vystupňovanou sovětskou protitankovou obranou a aktivními zásahy tankových jednotek Rudé armády, při čemž zhoršené počasí prospělo velmi Rusům.

S hlediska strategického moskevskou německou porážku lze srovnávat s první bitvou na Marň v minulé válce světové. Pokud se však týče stránky taktické, lze ji spíše přirovnat ke čtvrté německé ofenzivě v r. 1918 ve Francii. Na tomto bojišti před r. 1918 bylo považováno za značný úspěch opanování zákopů několik set metrů délky a pár desítek metrů do hloubky. Na jaře 1918 však Němci za svých ofensiv v prvních dnech pronikli na frontě v sířce několika desítek km a do hloubky 10 až 15 km denně. Na tehdejší dobu byl to „Blitzkrieg“.

Francouzské velení však brzy rozpoznalo podstatu německých ofensiv a již proti 4. německé ofenzivě provedlo taková vhodná protiopatření, že ta úplně ztroskotala. Tehdejší německý nezdar spojencům umožnil získati čas pro dosažení převahy v počtech a výzbroji a za půl roku na to za pomoci nové zbraně „tanků“ připravit porážku Německa tak, že samo kapitulovalo.

Podle analogie i dnes jde spojencům v podstatě zase o získání převahy v počtech a zejména v moderní výzbroji.

Dnes se zdá, že v SSSR německá převaha ve výzbroji i po zimní intenzivní výrobě celého evropského kontinentu nebude tak značná jako roku loňského, zejména po větších spojeneckých dodávkách. Na základě výše uvedených podobností lze proto dnes oprávněně předpokládat, že Rudá armáda po loňských zkušenostech též letos na konec úspěšně odolá německému náporu i přes dočasnou ztrátu ještě nějakých území.

Nečekejme zásah nějaké nové spojenecké zbraně nebo prostředku, který by urychlil vítězství, jako byly tanky v r. 1918. Snad časté letecké nálety tisíce i více britských a amerických letounů na Německo, které budou spíše možny za delších nocí i do hlubšího německého týlu, mohly by přispět k porážce Německa, snad i druhá pozemní fronta na evropské pevnině jistě by urychlila spojenecké vítězství; ale pro to je třeba převahy na moři, ve vzduchu a zejména v pozemní armádě.

Avšak i když se neuplatní nějaký nový prostředek na straně spojenců, dosavadní vývoj operací v SSSR dává oprávněnou naději, že konečná porážka Německa dnes je již jistá a je jen otázkou času.